

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankantnih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Narodna letna 60 din za tuzemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 4586

Pedagoško literarni odsek

V povojni dobi, v času popolnega razmaha modernega šolstva je učiteljstvo občutilo še prav posebno veliko potrebo po res dobrih učbenikih in dobrem pomožnem čtivo za posamezne razrede ljudskih šol. Od leta do leta je postajala ta potreba večja in izrazitejša. In ko je pred dvema letoma uspelo pri sekciji osnivanje posebnega uredniškega odbora za nove čitanke, je prihajala še bolj do izraza želja učiteljstva po možnosti ustvaritve pogojev za izdajanje dobrega pomožnega čtiva v ljudski šoli. Tej želji, iznešeni na letošnji banovski skupščini, je sledil sklep, da se pri sekciji osnuje posebni »pedagoško literarni odsek«.

Ko začenja ta nova in zelo važna ustanova našega združenja s svojim delom, moramo naglasiti, da je bila nujna potreba in tudi že skrajni čas, da vzame poseben odsek resno v pretres vse želje in predloge učiteljstva, ki pri svojem praktičnem delu najbolje in najlaže spozna, kako pomožno čtivo je v razredu potrebno in tudi koristno.

Namen pedagoško literarnega odseka bi na kratko očitrali v teh njegovih nalogah: Proučevati pogoje za izdajanje pomožnega šolskega čtiva za ljudske šole v Sloveniji, voditi evidenco o potrebah ljudske šole v pogledu pomožnih knjig za učence in učitelje, sestavljenih v duhu sodobno pedagoško didaktičnih načel in zakonitih določil šolske uprave. Odsek ima tudi namen, ustvariti poleg idealne mladinske literature, ki jo izdaja Mladinska matica, pomožne knjige za učitelje in učence, ki naj pomagajo dvigniti nivo slovenske ljudske šole.

Te naloge so važne, a tudi delikatne. Za njihovo izvršitev nikakor ne more zadostovati, da se odsek vsede in čaka samo na predloge učiteljstva. Sam bo moral iniciativno poseči po delu, ki je potrebno za ustvaritev pogojev za pravičen razvoj in realizacijo te res lepe zamisli.

Kakšno in katero je to delo?

Poučevanje stanja slovenskega šolstva, zbiranje podatkov o željah in potrebah učiteljstva in učencev.

Skrbeti bo moral za načrtno izdajanje priročnikov za čim sodobnejši pouk v slovenskih šolah.

Voditi bo treba evidenco o rokopisih ter sestavljati zadevne predloge za založništvo. Tu pridejo predvsem v poštev Slovenska šolska matica, Mladinska matica in Učiteljska tiskarna.

Odsek bo sodeloval tudi pri sestavljanju priročnikov in dajanju potrebnih navodil za uporabo pomožnih knjig pri pouku. Pozival bo pisce in jim dajal pobude tudi z eventualnimi razpisi.

Pripravljanje gradiva za nove priročnike, izdajanje poročil o nameravanih novih knjigah ter dajanje strokovnih mnenj o ljudskošolskih pomožnih knjigah, ocenjevanje predloženih rokopisov in predlaganje za publiciranje, vse to spada v delo novo osnovanega pedagoško literarnega odseka.

V teh sicer kratkih stavkih je očitno veliko delo, ki ga odsek v lastnem delokrogu nikakor ne more izvesti. Prav zato pa je nujno potrebno, da deluje le kot pomožni organ sekcije in vse svoje sklepe predlaga upravnemu odboru v odobrenje in posredovanje.

Toda ni samo delo, ki ga pedagoško literarni odsek sam ne bo mogel izvrševati, marveč je tej ustanovi sekcija JUU s svojim organiziranim članstvom še posebno nujno potrebna, kajti prav to organizirano članstvo predstavlja ogromno propagandno moč, ki more taki ustanovi kot je pedagoško literarni odsek s tako lepo začrtanim programom, nuditi neizmerno veliko pomoč. Upoštevati se bo namreč moralo pri tem v prvi vrsti dejstvo, da bo sekcija JUU priznavala knjigam, ki se bodo izdajale neposredno ali pa posredno po tem odseku, vso zaščito in podporo v svojem tisku. Reklama, ki jo lahko izvede učiteljska organizacija v svojih časopisih, je ne samo važna, marveč neobhodna potreba take institucije, ki se bo bavila z izdajanjem pomožnega čtiva za ljudsko šolo. Knjige, ki bodo sestavljene po prizadevanju ali s sodelovanjem pedagoško literarnega odseka, bo lahko zalagala tudi sekcija sama.

Ko stopa v življenje ta nova važna ustanova naše sekcije, moramo to dejstvo podčrtati še prav posebno, v nadi, da bo ljudskošolsko učiteljstvo dobilo končno za posamezne razrede vendarle pomožno čtivo, ki bo v celoti ustrezalo zahtevam sodobne šole.

Delovanje omenjenega odseka bo brez dvoma poživilo zanimanje za sestavljanje dobrih pomožnih knjig, ki naj služijo za razredno čtivo. Stremljenje učiteljstva gre za tem, da se slovensko šolstvo dviga, zato si snujemo najrazličnejše ustanove za realizacijo svojih težej. Pedagoško literarni odsek stopa v vrsto ostalih, doslej zelo dobro delujočih odsekov.

Delo za ljudstvo

Našo dobo bi lahko imenovali dobo raziskavanja. Dela se na vseh področjih; v katero koli si stvar ali zadevo le zamislimo, povsod najdemo marljivo čebelico, ki iščejo med in grade satovje. V tem vseobčnem razglabljanju našega časa ima posebno obeležje dela tudi slovenski učitelj. Raziskovanje slovenske vasi v zvezi z vsemi aktualnimi problemi je potrebno, če hočemo spoznati vzroke našega gospodarskega, socialnega in kulturnega stanja ter spodbiti mnenje, ki se loteva danes le še posameznikov, da življenje naše vasi in splošno gibanje slovenskega ljudstva vendarle ni tako rožnato kot ga je bila prikazala romantika naše polpretekle dobe. Če podčrtamo, da je tudi v slovenskem podeželju ena glavnih posledic vojne v nemali meri splošen dvig civilizacije, nam bo še bolj razumljivo, da pače dobro ali zelo mnogo bolj v oči, ker je življenje v naših dneh izrazitejše. Zato je romantika zares izključno knjižna stvar, kakor lepa pesem o okeneh, nageljnih in kmečkih princesah. Dejstvo je, da v resničnem življenju okena in nageljki zabranjujejo zdravilnim sončnim žarkom pot v kmetško bajto in da so »kmetške princeze« izgarana dekleta, katerim je malokatera noč dana za sanjarjenje. Že šolska deca na kmetih mora često opravljati hlapčevska dela, ko zapusti deček ali deklet šolsko klop, pa je tako rekoč že odrastan ali odrastana za težko kmečko delo. Človek, ki vse to gleda in skuša razumeti, si bo ustvaril tudi o metodah izobraževalnega dela na vasi svojo posebno sodbo, ki morda ni laskava, dasi reže v živo. Ne pomaga nič, idile je konec! Kot posledica raziskovanja vsega ubogega življenja ostane končno samo zavest, da bo treba uporabiti pri gospodarskem, kulturnem in socialnem dvigu našega ljudstva mnoga sredstva, ki smo jih bili doslej pri izobraževanju in vzgoji zanamajali, istočasno pa da tudi ustvarimo načrt časa in dela, do kdaj in kako doseči popolne uspehe.

Dasi ni imel slovenski učitelj v preteklosti dostikrat popolnoma jasne kulturne orientacije, česar posledica je bila, da se je udinjal vaškim magnatom in za njimi stojčim političnim strankam, je kljub vsemu bilo njegovo delo za narod vedno pozitivno. To mnenje potrjujejo priznanja starih ljudi, ki se s topljo besedo spominjajo zdaj že večinoma pomrlih učiteljev in mnogih tistih, kateri se še z rednimi koraki sprehajajo po svojem zasluženem pokloju. Bog vedi, v kakšnem spominu bomo ostali mi, ki danes sređi mladosti stojimo z narodom v njegovem veselju in v njegovi bedi? Čeprav se zgodi, da dandanes še marsikdo blodi s svojo podrejeno osebnostjo za partizanskimi uspehi, je kljub nekaterim pojavom samozavest in stanovska zavest med sodobnim učiteljstvom tako močna in pomembna, da zremo lahko kljub težkim časom mirno v bodočnost.

Stanovska zavest

Stan bi lahko difinirali nekako takole: skupina ljudi, ki ima isti poklic in se v tem poklicu aktivno udeležujejo, tvori stan.

Vzgoja različnih posameznikov za neki poklic je povsod v osnovi ista. Posledica enake vzgoje je vedno skupina ljudi, ki imajo vsekakor mnogo skupnega.

Opravljanje poklicnega dela nudi onemu, ki ga vrši, v zameno življenjska sredstva. Članom zelo homogenega stanu je njihovo delo več ali manj enako plačano.

V današnjih državnih skupnostih so z zakoni meje delokrogov posameznih poklicev precej točno začrtane. Še posebno velja to za poklice, kateri so neposredno vezani z državno upravo, z državnim obratom. Torej so tudi meje udeleževanja ljudi, ki neki poklic vrše, naznačene.

Delo posameznikov enakega poklica ima v jedru enak smoter (cilj dela vseh čevljarjev je obutev; vzgojitelj je smoter vzgojen človek). Neki delodajalec usmeri delo ljudi iste ga poklica — za isti smoter — po poti za vse enaki, pod enakimi pogoji, z istimi sredstvi, z enakimi minimalnimi odnosno maksimalnimi zahtevami.

V obstoječem sistemu se interesi posameznih stanov križajo. (V korist vinogradnikov je zvišanje cene vinu, kar pa je v škodo gostilničarjem.) Prav tako si nasprotujejo interesi delodajalca in delavcev (mezdnih spori, borba drž. uslužbencev za zvišanje prejemkov).

Vsi gornji zaključki nam utemeljujejo dejstvo, da se v ljudeh, ki opravljajo isti poklic, v pripadnikih določenega stanu, poraja mnogo sicer individualno barvanih, vendar v bistvu enakih misli, čustev, želja, težej, interesov. Ker zadevajo te misli, čustva, želje, težnje, interesi jedro njihovega življenja, njegov potek, jih je gotovo mnogo in so vodilni. Pri tem se mora zbuditi z občutkom ugodja ali neugodja tudi zavest: dobro, odnosno slabo mi je v tem poklicu. Pogled okoli pouči posameznika, da ta, oni,

Hotenje, ljudstvu koristiti in ga dvigniti, nikoli ni bilo nekaterim krogom dobrodošlo. Med narodom je bila vedno neka plast, ki je s svojevrstnim tolmačenjem dela za ljudstvo zavirala učiteljevo delo, ne da bi s tem na katero koli si bodi stran koristila. Učitelj je imel zaradi tega mnoge borbe, ki so bile sicer brezpomembne, a smo jim dajali pri nas neke vrste načelni pečat, ki je dobival različna imena. Ker se je naše meščanstvo politično izživljalo v dveh političnih strankah, je postal nehoti kolesece v tem motorju izživljanja tudi učiteljski stan. In tako je vsekakor nujno, da je prešlo v nas dokončno spoznanje o brezpomembnosti marsikaterega dela, opravljenega za druge, od katerega pa je imel poleg nas samih največjo škodo slovenski narod ali še točneje: slovensko podeželje.

Ko tiho, kot pravi in nesebični delavec, ki ne pričakuje hvale, slave in časti in jim je le lastno delo in tega dela uspehi največji življenjski užitek, raziskujemo življenjske prilike posameznega učenca in učenke in gospodarske osnove družine, vidimo mnogo tega, kar je očem marsikaterega v »voditeljske« poze postavljajočega se človeka zakrito. Moti se, kdor misli, da je ljudstvo srečno, zadovoljno in hvaležno, ako mu je dano poslušati le lepe besede in ako je dobilo takšne ali takšne »pravice« in »praprvice«. Zadovoljen posameznik, najsi se še tako istovesti z narodom, še ne pomeni naroda. Mi pa vemo, da naš narod ne prebiva le ob cestah, križpotjih, v predmestjih in trgih, temveč da je naše narodno telo razprostrto do zadnjih hribov in da je ljudi povsod dovolj in ne najmanj tam, kjer ni kruha. Je že tako, da se je treba ozreti tudi na dno in z natančnim drobnogledom pregledati življenje, za katerega nam je delati in trpeti, skratka: živeti!

Zrast slovenskega učitelja v ljudstvo je spojena z delom. Kadar smo slišali razne delo ocenjujoče kritike, smo pri njih raziskovanju vedno zadeli na plast, ki bi hotela narodu škoditi. Seveda so udarci padali nemilo po naših glavah. In — kot smo napisali že v zadnjem članku »Učitelj in kmetški stan« — ob »družabnem« prelomu v naši vasi se vedno godi, da ostane ljudstvo na strani učiteljstva, čeprav ljudski »organ« ravno ljudstvo dostikrat od učitelja naravnost odvrtačo, hoče ustvariti med njima popoln prepad.

Živimo v dobi, ko dobiva slovenski milijon obraz. Tako je: za enkrat ga šele dobiva. Dostikrat je to ali ono spoznanje žalostno. Toda če hočemo razmere popolnoma odpraviti, moramo biti pri delu vztrajni in nepopustljivi — nič slepomišenja z narodom, proč z idiličnim emercikanjem in nageljčkom na okeneh! Odprimo vrata, da prodre sonce do naše resnične podobe!

Tretji, stoti poklicni tovariš doživlja isto, da ga teži, da je vesel, žalosten kot on. Zbudi se zavest naš stan misli, čustvuje, želi, teži, ima take interese. Pojavi se zavest pripadnosti k določenemu stanu ali stanovska zavest. Nepotrebno bi bilo dokazovati, da so s tem spoznanjem dani temelji za stanovsko organiziranje.

Učiteljski stan je smatrati kot zelo homogen stan. Posamezniki tega stanu imajo mnogo skupnega; poklicna vzgoja vsch je enaka; vsi so uslužbeni pri istem delodajalcu

Še o učiteljici - ženi

V 26. števu »Učiteljskega tovariša« je lep članek - uvodnik »Poslanstvo učiteljice žene in matere«. Članek poudarja njen praktičen smisel za vzgojo in oblikovanje otrok, bodisi lastnih ali šolskih. Res je, da je učiteljica žena najbolj poklicana za vzgojo mladine, ker pač vzgaja zaupano ji mladino iz lastnih izkušenj. Toda njenega nesebičnega dela v družini in šoli nihče prav ne upošteva. Največja krivica se ji dela pri odmeri plače. Princip pravičnosti je: kakršno delo opravljaš, takšno bo tvoje plačilo; ali drugače: za enako delo enako plačilo. Toda učiteljica - žena opravlja isto šolsko delo, kakor ga opravljajo njeni tovariši in neporočene tovarišice, prejema pa za 1/3 manjšo plačo. Toda žene, ki so bile tako zelo prizadete — z isto vneto nadaljujejo svoje delo, trdno upajoč, da pridejo boljši časi in z njimi vrnitev draginskih doklad poročenim učiteljicam. Do danes učiteljice žene niso dobile ničesar. Sicer so bili uradnikom delno vrnjeni odtegljaji, edino poročene učiteljice čakajo še vedno zaman. In za bližnji bodočnost se ji obetajo še težji časi. Bati se je, da žene-učiteljice ne bodo dobile niti zmanjšanih prejemkov, temveč jih bo država postopoma odpuščala iz službe. Koliko je resnice na teh govoricah, zaenkrat ni

VSEBINA:

Pedagoško literarni odsek.
Delo za ljudstvo.
Stanovska zavest.
Še o učiteljici ženi.
Predavanja in predavatelji.
Zakaj v naši državi toliko nepismenih.
Zanimiva statistika.
Izjava.
UČITELJSKI POKRET: Aktualna razprava. — Božični sestanek Hrvatske učiteljske zadruga »Ivan Filipović«.
LISTEK: Zgodovinski pregled razvoja učiteljske organizacije v Sloveniji.
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učit. pravnik. — Učit. tiskarna. — Mladinska matica. — Učit. pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novostj na knjižnem trgu.

pod enakimi pogoji itd.; vsi uporabljajo skoraj isti način dela. Pripadnikom našega stanu so skupni močni življenjski interesi.

Vsekakor se mora javljati v učiteljskih in učiteljih močna stanovska zavest. Organizacija stanovsko močno zavednih ljudi bi morala biti krepka še posebno, če je pripadnikov tega stanu veliko, ako je ta stan zelo homogen. Moč stanovske organizacije, ki združuje vse uslužbence pri nekem delodajalcu, kateremu je njihovo delo neobhodno potrebno, je ogromna. Vsaka njena borba za interese stanu bi morala uspeti. Da borba stanu ni 100% uspešna, to so krivi člani, ki se kljub opasnosti za neki svoj interes, skupen vsem poklicnim tovarišem, ne zavedajo dejstva, da je mogoče neki delovni pogoj, neko nagrado itd. dobiti, trajno ohraniti (ga — jo nekako uzakoniti) le tedaj, ako vsi pripadniki stanu v organizirani skupnosti postavijo to svojo zahtevo. (Ne trdim, da ni mogoče posameznikom ali delu poklicnih tovarišev doseči neki interes po kaki drugi poti celo hitreje, — za to imamo v življenju polno primerov —, vendar si tega ni osvojil ves stan, ta ugodnost, delovni pogoj itd. ni postal norma; delodajalec ga lahko vsak čas umakne; ne bo se mu bati reakcije vsega stanu.)

Prejšnji odstavek nam očitava moč stanu, njegove organizacije, ki bi nastopila v trenutku, ko bi vsi poklicni tovariši izpolnili osnovno dolžnost do sebe, svojega stanu. Primerjanje naznačene moči nekega organiziranega stanu in moči našega stanu (ki ima svojo organizacijo), nas pripelje do zaključka, da je med nami določeno število tovarišev, kateri ne izpolnjujejo svoje osnovne dolžnosti napram samemu sebi in stanu, radi različnih motivov. Vsak pripadnik nekega stanu pa bi se moral zavedati, da je stan trajnejša skupnost kot katera koli druga, da so v interesih stanu izraženi vsi enaki interesi poklicnih tovarišev, da so ti interesi za njega kot tovariše življenjskega pomena.

Ta dejstva nas vodijo do zaključka, da je v naših vrstah nedvomno zavest učiteljske, tudi tovariši žive kot jaz, da pa ni zavesti silne moči, ki je v našem stanu. Naša stanovska zavest je pasivna; mnogi naši tovariši so še vedno »Cankarjevi Hlapci« in ne samostojni, ponosni ljudje, ki se zavedajo moči, ki jo predstavlja njih stan; če bi le rekli: moji življenjski interesi so interesi učitelja in bi spoznali, da so ti interesi, kljub temu, da je tovarštrasten vegetarijanec, prav taki kot tovarišev. Potrebna nam je torej za aktivno stanovsko zavest še smotrna stanovska vzgoja, ki nikakor ni identična s poklicno vzgojo.

K. Mirko.

O p o m b a : Članek priobčujemo kot izraz mišljenja podpisanega člana.